

Γεωγραφίες

Γεωγραφίες, Τεύχος 41, 2023

**10ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ,
ΚΟΪΜΠΡΑ, ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ, 12-16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
2022**

Θύμιος Καρύμπαλης

10ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ, ΚΟΪΜΠΡΑ, ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ, 12-16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2022

Θύμιος Καρύμπαλης¹

Μεταξύ 12 και 16 του περασμένου Σεπτεμβρίου, πραγματοποιήθηκε στην Κοΐμπρα της Πορτογαλίας το δέκατο κατά σειρά Διεθνές Συνέδριο Γεωμορφολογίας, με τίτλο «Γεωμορφολογία και Παγκόσμια Αλλαγή» (Geomorphology and Global Change). Παρότι το διεθνές αυτό συνέδριο διοργανώνεται από τη Διεθνή Ένωση Γεωμορφολόγων (International Association of Geomorphologists - IAG) κάθε 4 έτη, ήταν η πρώτη φορά που λόγω της πανδημίας έλαβε χώρα 5 έτη μετά το προηγούμενο. Προγραμματιζόταν να γίνει το 2021 αλλά αναβλήθηκε για την ερχόμενη χρονιά καθώς κρίθηκε απαραίτητη η «διά ζώσης» πραγματοποίησή του, αφού τις εργασίες του ακολουθεί η συνέλευση των εκπροσώπων των εθνικών επιτροπών γεωμορφολογίας και η ψηφοφορία για την εκλογή του νέου Διοικητικού Συμβουλίου της Διεθνούς Ένωσης Γεωμορφολόγων. Το συνέδριο αποτελεί παγκοσμίως το πιο σημαντικό γεγονός για τους γεωμορφολόγους ενώ ιδιαίτερης σημασίας είναι το εύρος της θεματολογίας του που ελκύει και πλήθος άλλων επιστημόνων πολλών παρεμφερών γνωστικών αντικειμένων. Το πρώτο συνέδριο έλαβε χώρα το 1985 στο Μάντσεστερ ενώ το αμέσως προηγούμενο από αυτό της Πορτογαλίας έγινε το 2017 στο Νέο Δελχί και το επόμενο θα διεξαχθεί το 2026 στη Νέα Ζηλανδία. Μεταξύ των διεθνών αυτών συνεδρίων της Διεθνούς Ένωσης Γεωμορφολόγων πραγματοποιούνται περιφερειακά, μικρότερης εμβέλειας συνέδρια. Το επόμενο «ενδιάμεσο» περιφερειακό συνέδριο θα λάβει χώρα τον ερχόμενο Σεπτέμβριο στην Καπαδοκία της Τουρκίας ενώ αν το επιτρέψουν οι συνθήκες (λόγω του πολέμου στην Ουκρανία) θα διοργανωθεί και ένα ακόμη στη δελταϊκή περιοχή του Δούναβη, στη Ρουμανία το 2024. Η Κοΐμπρα είναι μια όμορφη πόλη 150.000 περίπου κατοίκων στην κεντρική Πορτογαλία με πλούσια ιστορία και ιδιαίτερη πολιτισμική κληρονομιά. Είναι γνωστή για το πανεπιστήμιό της, ένα από τα παλαιότερα στην Ευρώπη (730 ετών) το οποίο έχει κηρυχθεί από την UNESCO μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς από το 2013.

Η επιστημονική αυτή συνάντηση, διάρκειας σχεδόν δύομισι εβδομάδων (συμπεριλαμβανομένων των προ-συνεδριακών και μετα-συνεδριακών εκδρομών και του εντατικού σχολείου για νέους γεωμορφολόγους), πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις του μοναστηριού του Αγίου Φραγκίσκου στην αριστερή όχθη του ποταμού Μοντέγκο πολύ κοντά στο κέντρο της Κοΐμπρα. Συνδιοργανώθηκε από τη Διεθνή Ένωση Γεωμορφολόγων, την Πορτογαλική Ένωση Γεωμορφολόγων (Portuguese Association of Geomorphologists - APGeom), το Κέντρο Σπουδών Γεωγραφίας και Χωρικού Σχε-

1. Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, karymbalis@hua.gr

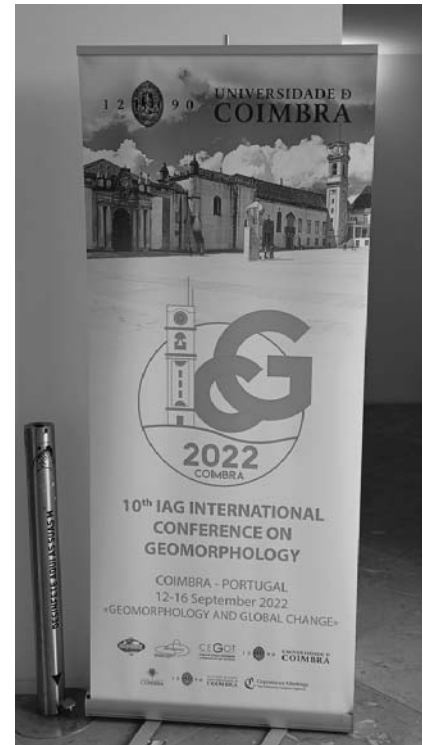
διασμού (Centre of Studies in Geography and Spatial Planning - CEGOT) και τα Τμήματα Γεωγραφίας και Τουρισμού και Γεωεπιστημών του Πανεπιστημίου της Κοϊμπρα (Department of Geography and Tourism, Department of Earth Sciences) (University of Coimbra). Πρόεδρος της οργανωτικής επιτροπής ήταν ο καθηγητής Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο της Κοϊμπρα και Πρόεδρος της Πορτογαλικής Ένωσης Γεωμορφολόγων Lúcio Cunha. Οι κύριοι στόχοι του συνεδρίου ήταν:

- Ένα πλούσιο πολυεπιστημονικό πρόγραμμα αντιπροσωπευτικό των πλέον πρόσφατων καινοτόμων θεωρητικών και εφαρμοσμένων μεθοδολογικών προσεγγίσεων σε θέματα γεωμορφολογίας,
- η δυνατότητα, μέσω των προκαι μετα-συνεδριακών εκδρομών, εξερεύνησης της πολυποίκιλης γεωμορφολογίας της Πορτογαλίας όπως τους ορεινούς όγκους Μίνχο, την Κεντρική Κορδιλιέρα, τους ανθρακικούς καρστικοποιημένους ορεινούς όγκους, τα χαλαζιακής σύστασης βουνά και την παράκτια ζώνη της χώρας με τα συστήματα παράκτιων θινών, τις βραχώδεις ακτές και τα μεγάλης οικολογικής αξίας εκβολικά συστήματα,
- η ευκαιρία συμμετοχής των «νέων γεωμορφολόγων» στο εντατικό (διάρκειας τεσσάρων ημερών) εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θεματολογία σχετική με τεχνικές και μεθοδολογίες ανάλυσης της διάβρωσης των εδαφών μετά από δασικές πυρκαγιές.

Οι στόχοι του συνεδρίου επιτεύχθηκαν πλήρως όπως φάνηκε τόσο από το μεγάλο αριθμό συμμετοχών, όσο και από το επιστημονικό πρόγραμμα.

Συνολικά, 560 γεωμορφολόγοι από 46 χώρες παρακολούθησαν το συνέδριο. Όπως ήταν φυσικό οι περισσότεροι συμμετέχοντες προέρχονταν από ευρωπαϊκές χώρες χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν εκπροσωπήθηκαν χώρες από την Αφρική, τη Βόρεια και Λατινική Αμερική, τη Νοτιοανατολική Ασία και την Αυστραλία. Το συνέδριο παρακολούθησαν ακαδημαϊκοί, επιστήμονες, ερευνητές/ερευνήτριες και φοιτητές/φοιτήτριες από διάφορα γνωστικά αντικείμενα, όπως η γεωγραφία, η γεωλογία, η υδρολογία, η γεωαρχαιολογία, οι περιβαλλοντικές επιστήμες, οι κοινωνικές επιστήμες, ο τουρισμός, η διαχείριση κινδύνων και καταστροφών κ.λπ. Οι περιλήψεις των εργασιών που ανακοινώθηκαν βρίσκονται στο διαδικτυακό χώρο του συνεδρίου στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://www.icg2022.eu/>.

Το πρόγραμμα του συνεδρίου ήταν δομημένο σε 25 συνεδρίες η θεματολογία των οποίων προέκυψε από προτάσεις της οργανωτικής επιτροπής σε συνεργασία με τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Διεθνούς Ένωσης Γεωμορφολόγων και τις ομάδες εργασίας (working groups) της Ένωσης. Οι θεματολογίες των συνεδριών αφορούσαν τη γενική και ιστορική γεωμορφολογία, τις μεθόδους και τεχνικές στη γεωμορφολογία, την πειραματική γεωμορφολογία, τη γεωμορφολογική χαρτογράφηση με την αξιοποίηση των Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ) και της τηλεπισκόπησης, τις διεργασίες τροποποίησης των γεωμορφών και του τοπίου, την κλιματική γεωμορφολογία, τη γεωμορφολογία ορεινών όγκων, την παγετώδη και περιπαγετώδη γεωμορφολογία, την τεκτονική γεωμορφολογία, την ποτάμια γεωμορφολογία, την

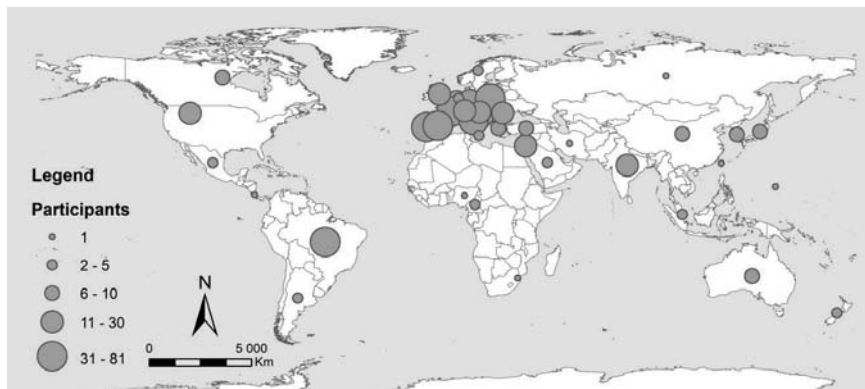

Η αφίσα του συνεδρίου

αιολική γεωμορφολογία, τη θαλάσσια και παράκτια γεωμορφολογία, τη γεωμορφολογία ηφαιστειακών περιοχών, την καρστική γεωμορφολογία, την αποσάθρωση και τα εδά-

Το μοναστήρι του Αγίου Φραγκίσκου στις εγκαταστάσεις του οποίου πραγματοποιήθηκε το συνέδριο

Συμμετέχοντες στο συνέδριο ανά χώρα

Το αίθριο του συνεδριακού χώρου που φιλοξένησε τις παρουσιάσεις των πόστερ

φη, τη βιογεωμορφολογία και τους υγρότοπους, την εφαρμοσμένη γεωμορφολογία, τις διεργασίες κλιτύων, τους γεωμορφολογικούς κινδύνους, τις δασικές πυρκαγιές και τη διάβρωση εδαφών, το ρόλο της γεωμορφολογίας στη βιώσιμη ανάπτυξη, το Ανθρωπόκαινο και την αστική γεωμορφολογία, τη γεωαρχαιολογία, τη γεωμορφολογική κληρονομιά, την πολιτισμική γεωμορφολογία και το γεωτουρισμό, και την πλανητική γεωμορφολογία.

Το πρόγραμμα συνολικά περιελάμβανε 665 παρουσιάσεις, 422 από τις οποίες έγιναν προφορικά ενώ 243 με τη μορφή πόστερ. Κάθε μέρα λάμβαναν χώρα παράλληλες συνεδρίες σε αίθουσες και αμφιθέατρα με υπερσύγχρονες οπτικοακουστικές εγκαταστάσεις. Κατά τη

διάρκεια όλων των ημερών του συνεδρίου πραγματοποιήθηκαν παρουσιάσεις με τη μορφή πόστερ στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο του αίθριου του μοναστηριού του Αγίου Φραγκίσκου. Η ποιότητα της πλειονότητας των εργασιών που ανακοινώθηκαν ήταν υψηλή και παρουσιάστηκαν ιδιαίτερα καινοτόμες μεθοδολογικές προσεγγίσεις επιμέρους γεωμορφολογικών ζητημάτων. Μεγάλο ποσοστό τόσο των προφορικών παρουσιάσεων, όσο και των πόστερ έγινε από διδακτορικούς φοιτητές που παρουσίασαν την πορεία και/ή τα αποτελέσματα της διδακτορικής τους έρευνας. Τα πάνω από 10 ειδικά τεύχη επιστημονικών περιοδικών σχετικών με τη γεωμορφολογία που προτάθηκαν από τις συνεδρίες δίνουν τη δυνα-

τότητα δημοσίευσης των πλήρων κειμένων των παρουσιάσεων.

Από την Ελλάδα συμμετείχαν έξι γεωμορφολόγοι από το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το Πανεπιστήμιο Πατρών. Οι παρουσιάσεις των Ελλήνων αφορούσαν την τεκτονική γεωμορφολογία, τις νέες τεχνολογίες στη γεωμορφολογία, τη γεωμορφολογική χαρτογράφηση, τη γεωαρχαιολογία, και την παράκτια γεωμορφολογία. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εργασίες που ως θέμα είχαν τη μελέτη των θαλάσσιων αναβαθμίσεων στο νησί των Κυθήρων, την εκτίμηση της σχετικής τεκτονικής δραστηριότητας στην τεκτονική τάφρο της λίμνης Τριχωνίδας, τις τεχνικές τρισδιάστατης αποτύπωσης σπηλαίων, τη λεπτομερή αποτύπωση των παραλιακών ράχων στο δέλτα του ποταμού Αχέροντα, τη χαρτογράφηση των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών της Ελλάδας, τη γεωαρχαιολογική έρευνα στην αρχαία Πολιόχνη στη νήσο Λήμνο, τις διεργασίες κίνησης υλικών λόγω βαρύτητας στη λεκάνη απορροής του ποταμού Γλαύκου στην Αχαΐα, τη χαρτογράφηση σημείων καμψής στα υδρογραφικά δίκτυα της βόρειας Εύβοιας.

Δόθηκαν δύο εξαιρετικές διαλέξεις από τη Monique Fort, Ομότιμη Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Paris-Diderot, με θέμα τις γεωμορφολογικές διεργασίες σε ορεινές περιοχές και από τον José Luís Zêzere, Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Λισαβόνας με θέμα την εκτίμηση της τρωτότητας περιοχών στους γεωμορφολογικούς κινδύνους και των μέτρων μετρίωσης των αρνητικών τους αποτελεσμάτων.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του συνεδρίου πραγματοποιήθηκαν μια προ-συνεδριακή εκδρομή

στο Πράσινο Ακρωτήριο (Cape Verde) και δύο μετα-συνεδριακές εκδρομές στο Μίνχο και τη Γαλικία και στην ευρύτερη περιοχή της Λισαβόνας. Οι εκδρομές ήταν ιδιαίτερα πετυχημένες τόσο από πλευράς προσέλευσης, όσο και από πλευράς οργάνωσης και παροχών στους συμμετέχοντες και έδωσαν τη δυνατότητα στους συνέδρους να γνωρίσουν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της Πορτογαλίας. Επιπλέον, την τρίτη ημέρα του συνεδρίου, που είναι παραδοσιακά αφιερωμένη σε μονοήμερες γεωμορφολογικές εξορμήσεις, έγιναν τρεις επισκέψεις στην ευρύτερη περιοχή της Κοΐμπρα και μια ξενάγηση στους χώρους του Πανεπιστημίου της πόλης. Επίσης, έλαβε χώρα ένα μετα-συνεδριακό, εντατικό, τετραήμερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για νέους γεωμορφολόγους με θέμα «Γεωμορφολογικές αλλαγές σε περιοχές που έχουν πληγεί από δασικές πυρκαγιές: Τεχνικές στο πεδίο και το εργαστήριο για την ανάλυση της διάβρωσης των εδαφών». Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο του Μίνχο σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση Γεωεπιστημών (EGU) και περιελάμβανε διαλέξεις, δραστηριότητες στο πεδίο και στο εργαστήριο. Το παρακολούθησαν 22 νέοι γεωμορφολόγοι από το Ιράν, την Ινδία, τη Βραζιλία, την Κόστα Ρίκα, τη Ρωσία, την Πολωνία, την Κροατία, την Ιταλία, τον Καναδά, την Κορέα, το Ισραήλ και τη Σλοβενία. Αρκετοί από τους νέους γεωμορφολόγους συμμετείχαν στο πρόγραμμα με υποτροφία την οποία έλαβαν από τη Διεθνή Ένωση Γεωμορφολόγων και την Ευρωπαϊκή Ένωση Γεωεπιστημών με καθαρά ακαδημαϊκά κριτήρια.

Τη δεύτερη ημέρα του συνεδρίου, κατά τη διάρκεια της γενικής συνέλευσης της Διεθνούς Ένωσης

Από τη μετα-συνεδριακή εκδρομή στις ακτές της Γαλικίας

Οι «νέοι γεωμορφολόγοι» που συμμετείχαν στο εντατικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Γεωμορφολογικές αλλαγές σε περιοχές που έχουν πληγεί από δασικές πυρκαγιές: Τεχνικές στο πεδίο και το εργαστήριο για την ανάλυση της διάβρωσης των εδαφών» που πραγματοποιήθηκε 17-20 Σεπτεμβρίου 2022 στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του συνεδρίου.

Γεωμορφολόγων, τιμήθηκαν οι γεωμορφολόγοι Dénes Lóczy από την Ουγγαρία, Ana Luiza Coelho Netto από τη Βραζιλία, Monique Fort από τη Γαλλία, Antonio Cendrero Uceda από την Ισπανία, Adrian Harvey και Mike J. Kirkby από το Ηνωμένο Βασίλειο, για τη μακροχρόνια συνεισφορά τους στη γεωμορφολογική έρευνα. Την υποτροφία Jean Tricart έλαβε η Narges Kariminejad από το Ιράν, ενώ το μετάλλιο Brunsden έλαβε ο Ghislain Zangmo

Tefogoum από το Καμερούν. Για πρώτη φορά απονεμήθηκε βραβείο για τον/την καλύτερο/η νέο/α γεωμορφολόγο και το έλαβαν από κοινού η Ιταλίδα Irene Bollati και η Πολωνή Anita Bernatel-Jakiel.

Νέος πρόεδρος της Διεθνούς Ένωσης Γεωμορφολόγων για την επόμενη τετραετία εξελέγη ο Ινδός καθηγητής Sunil Kumar De αντικαθιστώντας τον απερχόμενο Ιταλό καθηγητή Mauro Soldati. Ο νέος πρόεδρος, καθηγητής γεωμορφολο-

Το νέο διοικητικό συμβούλιο της Διεθνούς Ένωσης Γεωμορφολόγων (IAG) με θητεία έως το 2026 που ορίστηκε στο συνέδριο της Κοΐμπρα

γίας του Τμήματος Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου North-Eastern Hill, Shillong στην Ινδία, αφού ευχαρίστησε όλους τους εκπροσώπους των εθνικών ενώσεων γεωμορφολογίας για την εμπιστοσύνη που του έδειξαν με την ψήφο τους, έθεσε τους στόχους της Ένωσης για την ερχόμενη τετραετία έως το 2026.

Οι συζητήσεις και οι ανταλλαγές απόψεων που ακολούθησαν τις παρουσιάσεις κατά τη διάρκεια των εργασιών του συνεδρίου έθεσαν κάποιους προβληματισμούς που συνοψίζονται ως εξής:

- Διαφάνηκε η ανάγκη εφαρμοσμένης γεωμορφολογικής έρευνας προς όφελος των κοινωνιών, ιδιαίτερα στα αναπτυσσόμενα κράτη που αντιμετωπίζουν πολλαπλές και ποικίλες προκλήσεις. Η γεωμορφολογική έρευνα πρέπει πλέον να έχει στόχο τον άνθρωπο και να ξεφύγει από τα «στεγανά» μιας τυπικής γεωεπιστήμης.
- Κρίθηκε αναγκαία η μελέτη της επίδρασης των ανθρώπι-

νων δραστηριοτήτων και της κλιματικής αλλαγής στη συχνότητα και την ένταση των ακραίων γεωμορφολογικών διεργασιών. Απαιτείται η χάραξη νέων στρατηγικών για το μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων από τους γεωμορφολογικούς κινδύνους, την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και την αειφόρο ανάπτυξη. Αυτό απαιτεί τη συνεργασία μεταξύ επιστημόνων από πολλά και συχνά διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και τη συμμετοχή διαφόρων φορέων (δημόσιες επιχειρήσεις, φορείς χάραξης πολιτικής, ιδιωτικές εταιρείες και μη κυβερνητικές οργανώσεις) αλλά κυρίως των πολιτών.

- Επισημάνθηκε η ανάγκη πολυεπιστημονικής συνεργασίας για την ανάπτυξη ακριβέστερων ποσοτικών μοντέλων με σκοπό την πρόβλεψη των αποτελεσμάτων της δράσης των γεωμορφολογικών διεργασιών και των επιπτώσεων της κλι-

ματικής αλλαγής τόσο σε μικρές, όσο και σε μεγαλύτερες κλίμακες χρόνου.

- Αναδείχθηκε η ανάγκη δράσεων για την ανάδειξη της γεωμορφολογικής κληρονομιάς ως προτεραιότητα σε χώρες που δεν έχουν ακόμη αντιληφθεί τη σημασία της διατήρησης των γεωμορφολογικά και γεωλογικά σημαντικών περιοχών πολιτιστικής κληρονομιάς. Η διατήρηση της γεωμορφολογικής κληρονομιάς πρέπει να θεωρηθεί αναπόσπαστο μέρος των προγραμμάτων περιβαλλοντικής και αειφόρου ανάπτυξης.
- Διαπιστώθηκε η ιδιαίτερη σημασία της συνεργασίας και ανταλλαγής απόψεων μεταξύ νέων και καθιερωμένων στο χώρο γεωμορφολόγων σε διάφορα επιμέρους γνωστικά πεδία της γεωμορφολογίας, καθώς και η ανταλλαγή πληροφοριών, δεδομένων και τεχνογνωσίας με σκοπό τη διάχυση της γεωμορφολογικής γνώσης.
- Κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική η διοργάνωση προγραμμάτων εκπαίδευσης και ομάδων εργασίας με σκοπό την απόκτηση δεξιοτήτων από τους νέους γεωμορφολόγους. Με τον τρόπο αυτό οι γεωμορφολόγοι σταδιακά θα είναι σε θέση: α) να διεξάγουν επιστημονική έρευνα με στόχο τον περιορισμό των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων που επηρεάζουν τις φυσικές διεργασίες και το φυσικό περιβάλλον, β) να παρέχουν συμβουλές σε φορείς άσκησης διοίκησης (σε τοπική αλλά και εθνική κλίμακα) για θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος.